

Nevoia de asistență socială¹ - *resursele elementare minime necesare pentru o viață demnă și o funcționare socială normală neacoperite prin efortul persoanei/familiei în cauză și nici de componentele de asigurare socială ale sistemului de securitate socială.* Pot fi distinse două tipuri de nevoi de asistență socială: a) nevoia provenită din lipsa resurselor economice – un nivel de viață sub standardele minime acceptate, lipsa locuinței, lipsa de acces la serviciile de asistență medicală sau educație; b) nevoia provenită din limitarea severă a capacităților personale de a duce o viață normală – dependență de alcool sau droguri, probleme de integrare în viața de familie, școală, muncă, comunitate, dificultăți de relaționare cu ceilalți. Dacă primului tip de nevoie I se adresează diferitele forme de **suport material** (bani, bunuri, îngrijire medicală etc.), celei de a doua i se adresează **serviciile propriu-zise de asistență socială** care oferă suportul capacităților personale de a face față problemelor curente ale vieții. Prin **nevoia reziduală de asistență socială** se înțelege *nevoia de asistență socială neacoperită de sistemul de asistență socială existent la un moment dat.*

Asistența socială este, în societatea contemporană, un drept universal. Dacă acoperirea nevoii rezultată din lipsa resurselor economice, definibilă prin *testarea mijloacelor* (determinarea deficitului de venituri), reprezintă o datorie asumată fără condiții de toate statele dezvoltate, acoperirea nevoii de servicii de asistență socială se face parțial și nu întotdeauna gratuit. Din acest ultim punct de vedere, fiecare societate stabilește un set de priorități/ urgențe spre care își canalizează efortul. Prin natura lor serviciile de asistență socială sunt oferite gratuit, deși în anumite situații, beneficiarii care dețin de resurse economice satisfăcătoare pot fi solicitați să contribuie la acoperirea în parte sau în totalitate a costurilor acestora. Următoarele categorii de nevoi fac de regulă obiectul asistenței sociale:

1. Săraci, în sensul de insuficiență a resurselor. În situația actuală a țării noastre o asemenea categorie este mult prea largă. Din acest motiv, există puncte de vedere care susțin că obiect al asistenței sociale speciale trebuie să-l constituie **persoanele aflate în sărăcie severă.**

Există două categorii de săraci aflați în condiții de lipsă severă de resurse:

- a. Persoane lipsite de resursele minime de supraviețuire
 - b. Persoane aflate într-un ciclu de dezvoltare (copiii de exemplu) lipsite de resursele minime necesare satisfacerii nevoilor de dezvoltare. În cazul copiilor trebuie avute în vedere atât nevoile dezvoltării fizice sănătoase, cât și nevoile de formare școlară, profesională și de integrare socială.
2. Situații de lipsuri extreme (lipsa cadrului de viață elementar) care nu poate fi rezolvat prin veniturile curente: persoane fără locuință sau condiții absolut improprii de locuire; femei cu copii alungate din locuință, copii ieșiți din instituții fără suport din partea familiei, pușcăriași eliberați.

¹ În Luana Pop, *Dicționar de politici sociale*, Expert, 2000 (?)

3. Situații personale de dificultate absolută: copii abandonati, copiii străzii, copii abuzați, femei abuzate, copii cu dificultăți de adaptare, în fine, persoane cu dizabilități.
4. Nevoi de resocializare și reintegrare sau recuperare: delincvenți juvenili, condamnați care rămân în comunitate, copiii străzii, tineri care părăsesc casele de copii; dependență de alcool sau drog, vârstnici cu capacitate diminuată de viață autonomă, victime.
5. Capacități limitate sau distorsionate de viață socială normală și responsabilă: familii dezorganizate, incapacitate de a asista formarea și dezvoltarea copiilor, incapacitate de soluționare pozitivă a situațiilor conflictuale, prejudecăți cu efecte mai ales de discriminare, atitudini de abandon a controlului propriei vieți (șomeri resemnați, incapacitate de utilizare a metodelor de planificare familială, patternuri de viață nesănătoasă).

Această schemă sugerează două concluzii importante:

- a. Nevoia financiară de asistență socială nu poate fi măsurată doar prin nivelul veniturilor actuale, ci și prin existența unor condiții materiale elementare de viață. În consecință, ajutorul financiar nu se poate limita în condiții actuale doar la **venitul minim garantat**. Oricare ar fi venitul minim garantat, el nu poate oferi de exemplu posibilitatea de a obține o locuință pentru cei care nu au una.
- b. Nevoia de asistență socială nu poate fi măsurată doar prin nevoia de resurse economice. Alături de acestea, servicii sociale de asistență socială sunt vitale pentru a răspunde la variatele nevoi ale celor în dificultate. Reducerea asistenței sociale doar la transferurile financiare este inechitabilă pentru că ignoră suportul (nu neapărat financiar) al unor largi segmente de populație aflate în dificultate chiar mai severă și care legitim au nevoie de suport.

Inexistența unei diagnoze clare a nevoii de asistență socială are drept consecință incapacitatea **stabilirii explicite a priorităților**, extrem de importantă în condițiile de limitare severă a resurselor disponibile.

Prin **sistemul național de asistență socială** se înțelege *totalitatea reglementărilor legale, a beneficiilor, serviciilor de asistență socială și a instituțiilor de asistență socială existente la un moment dat*. În sistemul național de asistență socială sunt cuprinse:

- a. Corpul de reglementări legislative referitoare la sistemul de asistență socială.
- b. Sistemul de priorități (dacă există formal constituit) al politicii de asistență socială.
- c. Prestațiile/ beneficiile financiare de asistență socială, în bani sau în natură.
- d. Sistemul serviciilor de asistență socială existent:
 - c.1. Instituțiile de asistență socială
 - c.2. Serviciile de asistență socială, comunitare și specializate

- c.3. Serviciile de îngrijire social-medicală acordate la domiciliu sau la instituții ne-rezidențiale
- e. Programele naționale și locale de asistență socială
- f. Sistemul de instituții de asistență socială: la nivel național/ județean, local; publice și private

Prin **monitorizarea sistemului de asistență socială** se înțelege *acțiunea sistematică, instituționalizată și continuă de urmărire (diagnoza, măsurarea, estimarea, evaluarea) a asistenței sociale*, ceea ce cuprinde:

- a. Diagnoza nevoii de asistență socială
- b. Diagnoza gradului și măsurii de acoperire a nevoii de asistență socială de către sistemul național de asistență socială
- c. Diagnoza nevoii reziduale de asistență socială
- d. Măsura în care prioritățile de asistență socială sunt realizate efectiv de către sistemul național de asistență socială
- e. Evaluarea eficienței fiecărui component al sistemului național al asistenței sociale:
 - e.1. Gradul de acoperire a nevoii specifice de asistență socială: în extensie dar și ca nivel (ce proporție dintre cei aflați într-o situație anume de dificultate fac obiectul asistenței sociale; în ce grad asistența socială acordată scoate pe cei asistați din situația de nevoie). O asemenea estimare duce la estimarea nevoii acoperite și a celei reziduale de asistență socială.
 - e.2. Estimarea erorilor de non-incluziune și supra-incluziune a unei forme anumite de asistență socială:
 - prin *non-incluziune* se înțelege proporția celor aflați în nevoia de asistență socială care nu fac obiectul asistenței sociale stabilite prin lege, datorită erorii sistemului
 - prin *supra-incluziune* se înțelege proporția celor care nu fac obiectul legitim al unui suport de asistență socială, dar care primesc respectivele beneficii, datorită erorilor în funcționarea sistemului.
 - e.3. Estimarea efectelor perverse ale unei forme de asistență socială – ca de exemplu *inducerea dependenței de asistență socială*.
 - e.4. Estimarea efectelor pozitive ale unei forme de asistență socială, ca de exemplu activizarea persoanelor/ familiilor/ comunităților, ieșirea din situația de nevoie de asistență socială, creșterea oportunităților.
 - e.5. Estimarea costurilor diferitelor forme de asistență socială și calcularea eficienței sociale, a raportului cost/beneficiu.

2. Instituția monitorizării sistemului național al asistenței sociale

2.1. Caracteristici generale

Specific monitorizării este o *urmărire permanentă/ continuă* a performanțelor sistemului național de asistență socială. Ea are prin urmare două caracteristici distincte:

- a. *Este o estimare/ evaluare instituțională.* Instrumentul realizării ei nu îl reprezintă acțiuni evaluative ale specialiștilor sau beneficiarilor, deși este necesar să le includă și pe acestea, ci prin instituții specializate în monitorizare ale sistemului guvernamental, utilizând o metodologie instituționalizată, adică acceptată formal prin mecanismele specifice ale sistemului guvernamental. Din acest motiv, monitorizarea trebuie realizată de o *instituție de monitorizare a sistemului național al asistenței sociale*, parte componentă a sistemului public de asistență socială.
- b. *Este o estimare/ evaluare continuă.* Ea este realizată permanent, la intervale de timp determinate prin decizii publice.

Orice evaluare a sistemului de asistență socială trebuie să se fundeze pe o *diagnoză a nevoii de asistență socială*. Nu există în momentul de față o imagine clară a nevoii de asistență socială și de aceea dificultăți de stabilire a priorităților.